HÖGSTA DOMSTOLENS
DOM

meddelad i Stockholm den 16 oktober 2025

Mål nr
B 7653-24

PARTER

Klagande

T.P.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Å.S.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Vållande till kroppsskada m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2024-09-17 i mål B 2739-24

_____

Besöksadress
Riddarhustorget 8

Telefon
08-561 666 00

Öppettider
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

Postadress
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

E-post
hogsta.domstolen@dom.se

Webbplats
www.hogstadomstolen.se

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Å.S. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av T.P. i Högsta domstolen med 14 731 kr. Av beloppet avser 11 785 kr arbete och 2 946 kr 25 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

T.P. har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet gällande vållande till kroppsskada.

Riksåklagaren har ansett att brottet vållande till kroppsskada bör rubriceras som grovt men i övrigt motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 9.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Den 15 mars 2023 inträffade en trafikolycka på Krusegatan i Malmö. T.P. hade som förare av en personbil kommit över på fel vägbana där han kolliderat med en cyklist som kom i mötande riktning. Cyklisten skadades allvarligt.

2. Polis på olycksplatsen uppfattade T.P. som påverkad eftersom han talade sluddrigt, hade små pupiller och inte kunde redogöra för vad som hänt. Han visade också tecken på att ha haft ett krampanfall. Provtagning visade att han hade en mindre mängd narkotika i kroppen.

Dok.Id 333195

3. Det framkom att T.P. hade haft ett återfall i narkotikamissbruk som avbrutits abrupt en knapp vecka före olyckan. Av journalanteckningar framgick att han vid ett tillfälle 2019 fått uppsöka vård efter att han hastigt hade fallit ihop när han varit ute och gått samt att han 2021, cirka ett och ett halvt år före olyckan, förts till sjukhus efter att ha fått ett epileptiskt anfall i hemmet. Anfallet 2021 skedde efter att han några dagar tidigare – också då abrupt – avbrutit ett återfall i narkotikamissbruk. I journalanteckningarna från vårdtillfället kopplades anfallet till abstinens efter droganvändning. Han fick i anslutning till detta behandling för abstinensbesvär.

4. T.P. åtalades för bland annat vållande till kroppsskada, grovt brott, enligt följande gärningsbeskrivning.

> T.P. har orsakat [målsäganden] allvarliga skallskador i form av frakturer och hjärnblödningar samt frakturer, sårskador och blodvite i ansiktet och/eller på kroppen, genom att köra personbil och orsaka en kollision med målsägande. Det hände den 15 mars 2023 på Krusegatan 25, Malmö stad.
>
> T.P. begick gärningen av oaktsamhet. Oaktsamheten bestod i att T.P. i narkotikapåverkat tillstånd framfört personbilen och svängt in på mötande körfält där han orsakat en kollision med målsäganden som cyklat i mötande riktning samt därefter kört av vägen och kolliderat mot ett staket. T.P. har kört bilen efter återfall i missbruk med vetskap om hans tidigare epilepsianfall i abstinensfas samt därmed tagit en medveten risk som förorsakat trafikolyckan.
>
> Brottet bör bedömas som grovt eftersom framförandet av personbilen under nämnda förhållanden innefattade ett medvetet risktagande av allvarligt slag samt då T.P. när det av honom som bilförare krävts särskild uppmärksamhet och skicklighet varit påverkad av narkotika.

5. T.P. uppgav bland annat följande. Han har en historik av missbruksproblem. Under sjukhusvistelsen efter epilepsianfallet 2021 fick han behandling för abstinens men ingen information om att anfallet berodde

Dok.Id 333195

på det. Någon epilepsidiagnos har han aldrig fått. Efter händelsen genomgick han missbruksbehandling i cirka sju månader. Varken läkare eller någon annan nämnde heller då något om en koppling mellan anfallet och abstinensen eller att han skulle vara olämplig som bilförare. Före trafikolyckan hade han ett kort återfall i missbruk som varade i ungefär två veckor. Det var det första och enda återfallet han haft sedan anfallet 2021. Han hade inte använt narkotika på i vart fall fem dagar före körningen. Han skulle hämta sin son från skolan och kände sig inte påverkad av vare sig droger eller abstinens. Han svängde in på Krusegatan och minns därefter inget förrän han satt i en polisbil.

6. Tingsrätten dömde T.P. för rattfylleri och vållande till kroppsskada av normalgraden samt för narkotikabrott och ringa dopningsbrott. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn.

7. Vad gäller vållande till kroppsskada ansåg tingsrätten att det inte var visat att T.P. varit medveten om risken för att han vid körningen kunde komma att drabbas av ett anfall. Han bedömdes dock ha varit omedvetet oaktsam.

8. Hovrätten har anslutit sig till tingsrättens bedömning avseende bland annat åtalet för vållande till kroppsskada och fastställt tingsrättens domslut.

9. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i fråga om vållande till kroppsskada men inte i fråga om målet i övrigt.

Vad målet gäller

10. Målet gäller främst den straffrättsliga oaktsamhetsbedömningen i ett fall där en bilförare till följd av ett hastigt sjukdomsfall har orsakat en trafikolycka som lett till kroppsskador på en medtrafikant.

Dok.Id 333195

Vållande till kroppsskada

11. Enligt 3 kap. 8 § brottsbalken ska den som av oaktsamhet orsakar annan person sådan kroppsskada som inte är ringa dömas för vållande till kroppsskada. För brott av normalgraden är straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är grovt, är straffet fängelse i högst fyra år.

12. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Relevant trafikreglering

13. Trafikanter ska iaktta den omsorg och varsamhet som med hänsyn till omständigheterna krävs för att undvika trafikolyckor. Fordon får inte föras av den som på grund av sjukdom, uttröttning, påverkan av alkohol, andra stimulerande eller bedövande ämnen eller av andra skäl inte kan föra fordonet på ett betryggande sätt. (Se 2 kap. 1 § och 3 kap. 1 § trafikförordningen [1998:1276].)

14. Av körkortslagen (1998:488) framgår att innehav av körkort förutsätter att körkortshavaren uppfyller de medicinska krav som är nödvändiga med hänsyn till trafiksäkerheten (se 3 kap. 1 och 2 §§). Ett körkort ska återkallas om körkortshavarens förutsättningar för rätt att köra ett körkortspliktigt fordon är så väsentligt begränsade genom sjukdom, skada eller dylikt att han eller hon från trafiksäkerhetssynpunkt inte längre bör ha körkort (se 5 kap. 3 § 7).

15. Om en läkare vid undersökning finner att en körkortshavare av medicinska skäl är olämplig att ha körkort, ska läkaren anmäla det till Transportstyrelsen. Anmälan behöver inte göras om det finns anledning att

Dok.Id 333195

anta att körkortshavaren kommer att följa läkarens tillsägelse att avstå från att köra körkortspliktigt fordon. (Se 10 kap. 5 § körkortslagen.)

16. Transportstyrelsen har meddelat föreskrifter till ledning för bedömningen av om en person uppfyller de medicinska kraven för innehav av körkort. Dessa innehåller bland annat bestämmelser om riskbedömning vid epilepsi, epileptiskt anfall och annan medvetandestörning. Epileptiska anfall som provocerats av intag av substanser eller av abstinens nämns särskilt i föreskrifterna. (Se 8 kap. i Transportstyrelsen föreskrifter och allmänna råd om medicinska krav för innehav av körkort m.m. [TSFS 2010:125].)

Oaktsamhetsbedömningen

17. För att någon ska kunna fällas till ansvar för vållande till kroppsskada krävs att handlandet eller underlåtenheten har varit oaktsam. Varje avsteg från det normalt aktsamma är därvid inte tillräckligt. Det som läggs den tilltalade till last måste avvika från det aktsamma i sådan grad att det kan grunda straffrättsligt ansvar. Det ska med andra ord vara så klandervärt att oaktsamheten motiverar straffbarhet. Så är fallet om den handling eller underlåtenhet som leder till skadan innefattar ett otillåtet risktagande. Vidare krävs att det föreligger ett sådant samband mellan oaktsamheten och kroppsskadan att den kan sägas vara orsakad inte bara av gärningen, utan också av den oaktsamhet som gärningen har innefattat. (Jfr ”Sjuksköterskans feldosering” NJA 2006 s. 228 och ”En amerikansk bulldog” NJA 2021 s. 1197 p. 7.)

18. Bedömningen av om en gärning ska anses ha varit oaktsam på det sätt som förutsätts enligt straffbestämmelsen bygger i första hand på en värdering av de risker som är förknippade med gärningen. Av betydelse för bedömningen är både vilka typer av följder det finns en risk för och hur stora dessa risker är. När risken avser en allvarlig följd måste också relativt

Dok.Id 333195

små risker beaktas. Ibland kan det finnas ledning för bedömningen i föreskrifter eller andra typer av normer för hur man bör bete sig i olika situationer. (Jfr ”RC24” NJA 2020 s. 397 p. 14 och ”En amerikansk bulldog” p. 8.)

19. En ytterligare förutsättning för straffansvar är att det allmänna skuldkravet är uppfyllt. Gärningsmannen ska ha insett eller bort inse att det fanns en risk för att handlingen eller underlåtenheten skulle kunna leda till att någon skadades. Gärningsmannen ska, med andra ord, ha varit medvetet eller omedvetet oaktsam. Huruvida gärningsmannen har varit omedvetet oaktsam beror på vad han eller hon kunde ha gjort för att komma till insikt om risken, om han eller hon hade förmåga och tillfälle att göra detta och om det kan begäras att han eller hon skulle ha gjort det. Det kan handla om så enkla åtgärder som att tänka efter och ställa frågor. (Jfr ”RC24” p. 13, ”En amerikansk bulldog” p. 9 och ”Chattkontakten” NJA 2022 s. 826 p. 18–20 med vidare hänvisningar.)

Särskilt om oaktsamhet vid bilförares sjukdomsfall

20. Bilkörning är förenad med särskilda risker och kan leda till allvarliga skador eller dödsfall. Av detta följer att kravet på aktsamhet vid sådan aktivitet är förhållandevis högt ställt. Även relativt små risker ska beaktas vid bedömningen av om en gärning kan anses oaktsam. (Jfr p. 18 ovan och ”Rydaholmsfallet” NJA 2012 s. 79.)

21. Det är typiskt sett ett otillåtet risktagande att köra bil om det på grund av bilförarens hälsotillstånd finns en risk för att han eller hon under körning råkar ut för ett hastigt sjukdomsfall som sätter körförmågan ur spel. Det innebär, som utgångspunkt, att den som på grund av sitt hälsotillstånd har anledning att misstänka att han eller hon riskerar att inte kunna framföra sitt fordon på ett betryggande sätt bör – för att inte riskera ett oaktsamhetsansvar – avhålla sig från bilkörning. Det gäller i vart fall om

Dok.Id 333195

föraren inte har vidtagit åtgärder för att försäkra sig om sin lämplighet som förare ur medicinsk synvinkel. Närmast handlar det då om att med läkare eller annan inom vården ta upp frågan om en eventuellt nedsatt körförmåga eller risk för sjukdomsfall i samband med bilkörning.

22. I vilken mån den som tar en sådan kontakt med vården kan förlita sig på de råd som lämnas måste bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och med utgångspunkt i det stränga ansvar som i grunden ligger på en bilförare när det gäller att själv försäkra sig om sin lämplighet som förare. Att en läkare vid en tidigare vårdkontakt inte på eget initiativ har tagit upp frågan och avrått från bilkörning kan normalt inte ges någon betydelse vid oaktsamhetsbedömningen.

Bedömningen i detta fall

Skuld

23. Genom kollisionen har målsäganden drabbats av de skador som anges i åtalet.

24. Vid kollisionen hade T.P. en mindre mängd narkotika i blodet. Såvitt framkommit var det dock inte narkotikapåverkan i sig som var anledning till kollisionen utan den föranleddes av att han under körningen drabbades av ett hastigt sjukdomsfall som medförde att han förlorade medvetandet. Av allt att döma var det fråga om ett abstinensrelaterat epileptiskt anfall av samma sort som han hade drabbats av vid åtminstone ett tidigare tillfälle.

25. Med hänsyn till att omständigheterna vid den aktuella körningen var likartade de som förelåg vid anfallet 2021 måste det ha förelegat en risk för att T.P. på nytt skulle kunna drabbas av ett sådant anfall. Även om utredningen inte ger underlag för annan bedömning än att risken har varit relativt liten har den, med hänsyn till de potentiella följderna av ett sådant

Dok.Id 333195

anfall i samband med bilkörning, varit beaktansvärd. Bilkörningen har därmed innefattat ett otillåtet risktagande.

26. Utredningen visar inte att T.P. insåg risken för att han skulle kunna drabbas av ett anfall under körningen. Han har alltså inte varit medvetet oaktsam.

27. Frågan är då om T.P. borde ha insett risken. En utgångspunkt vid den bedömningen är att det kan ställas långtgående krav på den som missbrukar eller nyligen har missbrukat narkotika att reflektera över och förhålla sig till de risker som det pågående eller avslutade missbruket skulle kunna medföra vid bilkörning.

28. När T.P. satte sig i bilen hade han vetskap om att han vid åtminstone ett par tillfällen tidigare hade drabbats av plötsliga anfall där han hade förlorat medvetandet. Det senaste av dessa, cirka ett och ett halvt år före kollisionen, inträffade efter ett återfall i missbruk som hade avbrutits abrupt några dagar före anfallet och som följts av att han fick vård för abstinens. Detta kände han till, liksom att han knappt en vecka före körningen abrupt hade avbrutit ett nytt återfall i missbruk.

29. Under sådana förhållanden fanns det anledning för T.P. att reflektera över den risk som hans nyligen inträffade återfall kunde föra med sig i samband med bilkörning. Till stöd för sin reflektion hade han kunnat skaffa sig information och tillförlitliga råd från läkare eller annan kunnig vårdpersonal.

30. Det har inte framkommit att T.P. skulle ha saknat förmåga till sådan reflektion eller att han varit förhindrad att inhämta information och råd. Det förhållandet att varken läkare eller någon annan i samband med tidigare vårdkontakter hade avrått T.P. från att köra bil kan i sammanhanget inte ges någon betydelse (jfr p. 22).

Dok.Id 333195

31. Det sagda innebär att T.P. skulle ha kunnat komma till insikt om den risk som var förenad med bilkörning under de aktuella förhållandena. Det kunde också begäras av honom att han skulle ha gjort det som behövts för detta. T.P. har därmed agerat omedvetet oaktsamt på ett sätt som kan läggas till grund för straffrättsligt ansvar för vållande till kroppsskada.

32. Målsägandens skador har inneburit ett förverkligande av de risker som var förknippade med bilkörningen och som föranlett bedömningen att gärningen varit oaktsam. Därmed är även kravet på att oaktsamheten varit relevant eller adekvat i förhållande till skadorna uppfyllt.

Rubricering

33. Gärningen har inte innefattat ett medvetet risktagande. Inte heller motiverar riskens storlek eller omständigheterna i övrigt att brottet bedöms som grovt. T.P. ska därför dömas för brott av normalgraden.

Påföljd

34. T.P. ska dömas för vållande till kroppsskada samt, i enlighet med hovrättens dom i de delar som sedan tidigare står fast, ringa dopningsbrott, narkotikabrott och rattfylleri. Det samlade straffvärdet för brottsligheten motsvarar, såsom hovrätten funnit, ett kortare fängelsestraff.

35. Den 20 februari 2025 dömdes T.P. på nytt av tingsrätten. Domen avsåg grovt vapenbrott som hade begåtts den 24 september 2024. Påföljden bestämdes till fängelse i fyra år. Hovrätten har den 14 maj 2025 fastställt domen. Eftersom tingsrättens fällande dom i det målet meddelades efter tingsrättens fällande dom i det nu aktuella målet, finns det inte förutsättningar att enligt 34 kap. 3 § första stycket brottsbalken låta den andra fängelsedomen omfatta också nu aktuell brottslighet (jfr ”Brevinkastet” NJA 2018 s. 574 p. 43 och 44).

Dok.Id 333195

36. Då endast T.P. har överklagat hovrättens dom finns det heller inte förutsättningar att döma särskilt till ett kortare fängelsestraff för den nu aktuella brottsligheten.

37. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Malin Bonthron, Stefan Reimer (skiljaktig), Cecilia Renfors, Johan Danelius (referent) och Katrin Hollunger Wågnert (skiljaktig).
Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotte Hellner Kirstein.

Dok.Id 333195

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Stefan Reimer och Katrin Hollunger Wågnert är skiljaktiga i skuldfrågan och anser att åtalet för vållande till kroppsskada ska ogillas samt anför följande.

Vi ställer oss bakom det majoriteten anför till och med punkten 26.

Frågan är om T.P. borde ha insett att det fanns en risk som var beaktansvärd att han under körningen skulle förlora medvetandet till följd av ett epilepsiliknande anfall orsakat av abstinens, dvs. om han varit omedvetet oaktsam (jfr p. 25). Enligt vår uppfattning tillåter den utredning som lagts fram inte en sådan slutsats.

Av en journalanteckning framgår att T.P. 2019 plötsligt ska ha ”kollapsat” och ”fallit ihop”. Det finns inga uppgifter om de närmare omständigheterna kring händelsen eller vad som kan ha orsakat den.

I oktober 2021, cirka ett och ett halvt år före den aktuella körningen, förlorade T.P. medvetandet till följd av ett plötsligt epilepsiliknande anfall. Anfallet inträffade efter ett återfall i missbruk som hade avbrutits några dagar tidigare och följdes av att han fick vård för abstinens. En knapp vecka före den nu aktuella körningen hade han avbrutit ett nytt återfall i likartat missbruk.

Såvitt framkommit har han inte fått någon information om att anfallet han drabbades av 2021 berodde på abstinens eller någon avrådan från att köra bil i samband med detta. Han har inte blivit diagnosticerad med epilepsi och har inte ordinerats någon medicin för det som han underlåtit att ta.

Dok.Id 333195

Mot bakgrund av det anförda är det inte ställt utom rimligt tvivel att omständigheterna var sådana att T.P. borde ha insett att det fanns en beaktansvärd risk att han under körningen skulle förlora medvetandet till följd av ett anfall. Han har därmed inte varit omedvetet oaktsam och ska således frikännas från vållande till kroppsskada.

Överröstade i denna del är vi i övrigt ense med majoriteten.

_____

Dok.Id 333195